

EKONOMIE HLAVNÍHO PROUDU JE BARIÉROU PRO GENDEROVOU ROVNOST.

ROZHOVOR ZUZANY UHDE A ALENY KŘÍŽKOVÉ S EWOU RUMIŇSKOU-ZIMNY

Ewa Rumińska-Zimny přednáší genderová studia na Polské akademii věd a je prezidentkou Mezinárodního fóra pro ženy v akademii a obchodu na Varšavské vysoké škole ekonomické. Akademickou práci spojuje s prací pro Organizaci spojených národů. Autorsky a editorsky se podílela na přípravě řady zpráv OSN, například Zpráv o lidském rozvoji, a v Evropské hospodářské komisi OSN v Ženevě spolupracovala na hodnocení závazků přijatých na Konferenci OSN o ženách v Pekingu. Odborně se zabývá procesy tranzice ve východní a střední Evropě, feministickou ekonomikou a genderovou rovností. Je členkou Mezinárodní asociace feministických ekonomů a ekonomek (IAFFE) a spoluzakladatelkou GEM-Europe, který je součástí globální vědecké sítě Gender a makroekonomika.

Zuzana Uhde a Alena Křížková: Feministická ekonomie poskytuje velmi odlišný analytický rámec v porovnání s ekonomickým paradigmatem hlavního proudu. Feministická ekonomie klade důraz na péči a sociální udržitelnost a jejím analytickým východiskem je reprodukce namísto produkce nebo financí. Mohla byste vysvětlit hlavní myšlenky feministické ekonomie?

Ewa Rumińska-Zimny: Feministická ekonomie problematizuje hlavní ekonomické paradigma z několika hledisek. Klíčovou tezí je, že ekonomie hlavního proudu není (v protikladu k tomu, co tvrdí) genderově neutrální vědou s ohledem na obsah i metodologii. Ve skutečnosti je genderově zatížená, což má za následek diskriminaci žen v ekonomickém a sociálním životě.

Feministická ekonomie se zaměřuje na inovativní výzkum, který má za cíl toto genderové zatížení překonat. Může být definována jako soubor nových perspektiv a nekonvenčního přístupu k ekonomii. Feministická ekonomie je zakotvena v různých směrech ekonomického myšlení včetně klasických ekonomů, jako jsou Adam Smith, John Keynes (role státu), Karel Marx (třídy, nespravedlnost) nebo Amartya Sen (schopnosti, lidský rozvoj). Feministická ekonomie má však své vlastní charakteristiky a přístup.

Genderová perspektiva je pro rozbor feministické ekonomie zásadní, spolu se zkoumáním rasových, etnických a třídních vztahů. K tomu stojí v protikladu koncept genderově neutrálního „ekonomického člověka“ (*homo economicus*), ústřední představa ekonomie hlavního proudu. Rozbor feministické ekonomie se neomezuje jen na trhy a finanční sektor, naopak zahrnuje také netržní činnosti a sociální reprodukci. Výzkum je orientován otázkou, kdo těží z růstu a jak je bohatství rozdělováno s ohledem na mocenské vztahy v mikrorovině (domácnosti), mezorovině (komunita) a makrorovině (národní a makroregionální ekonomie).

Feministická ekonomie je holistická a interdisciplinární, vztažená vždy k určitému kontextu, ať už je jím domác-

nost, stát, makroregion (např. Evropská unie) nebo svět. Z toho také vyplývá různorodost politických doporučení, která jsou kontextuální. Tím se liší od ekonomie hlavního proudu, která je založena na modelu „jeden přístup se hodí na všechno“, jenž je aplikován na ekonomické analýzy i politická doporučení (například tzv. washingtonský konsenzus, který byl aplikován v Latinské Americe v období krize v 80. letech a také ve velmi odlišném kontextu zemí východní a střední Evropy v průběhu tranzice 90. let). Feministická ekonomie klade důraz také na hodnoty a distribuci, nikoli pouze na hrubý domácí produkt. Výzkumné přístupy se pohybují od začlenění genderové perspektivy do současných dominantních modelů po rozvíjení alternativních feministických modelů. Feministická ekonomie však zatím nenabízí nové ucelené paradigma, můžeme na ni spíše nahlížet jako na nekonvenční přístup k ekonomii, který problematizuje dominantní způsob uvažování o ekonomice.

Zuzana Uhde a Alena Křížková: Jak byste vysvětlila genderové zatížení ekonomie hlavního proudu?

Ewa Rumińska-Zimny: Genderové zatížení vyplývá ze samotných základů ekonomie hlavního proudu, která definuje ekonomii jako zkoumání voleb činěných na trzích racionálními a autonomními aktéry. Práce, která se odehrává mimo trh (většinou práce žen) do této definice není zahrnuta, nemá cenu a zůstává neplacenou. Feministické ekonomky říkají, že ekonomický člověk má ve skutečnosti mužské charakteristiky typické pro západní společnosti: má věci vždy pod kontrolou, je veden vlastním zájmem, je bez závazků odpovědnosti, funguje mimo společenský kontext (něco jako Robinson Crusoe). Některé dodávají, že taková osoba přesněji reprezentuje chování a preference svobodného, bílého muže střední a vyšší třídy.

Ekonomické modely, mechanismy a politiky hlavního proudu jsou proto jednostranné a odpovídají zájmům na nejvyšší polovině populace. Chování žen, jejich preference

a volby, zejména ty, které se týkají reprodukce a péče, jsou pro ekonomy neviditelné. Na trhu – a v neoliberálním prostředí – ženy soupeří s muži na nerovném hřišti se zátěží neplacené práce na svých bedrech.

Tato systémová zatížení neoliberálního politického rámce byla definována Dianou Elson a Nilufer Cagatay (2000) následovně: 1. „deflační zatížení“ (*deflationary bias*), které odkazuje na prioritu nízké inflace a fiskálních omezení, jež poškozují ženy více než muže kvůli odpovědnosti za rodinu a kvůli jejich slabší pozici na trhu práce; 2. „zatížení mužského živitele“ (*male breadwinner bias*), které znamená, že náklady sociální reprodukce jsou placeny prostřednictvím mzdy živitelů; 3. „zatížení komodifikací“ (*commodification bias*), kdy jsou jako cesta snížení rozpočtového deficitu aplikována makroekonomická opatření minimalizace veřejného zajištění zboží a služeb namísto zvýšení daní.

Zuzana Uhde a Alena Křížková: Feministická ekonomie je etablovanou akademickou disciplínou s vlastním vědeckým časopisem. Pro vědce a vědkyně rozvíjející feministickou ekonomii může být ale stále složité získat akademické uznání. Můžete nám povědět více o dějinách a počátcích feministické ekonomie?

Ewa Rumińska-Zimny: Feministická ekonomie tak, jak ji chápeme dnes, se začala rozvíjet v pozdních 70. letech, kdy ženy v západní Evropě a USA ve velkém vstoupily na trh práce. To podpořilo nový výzkum v oblasti ekonomie práce a domácnosti. V minulosti byly genderové otázky „černou skříňkou“. Ekonomové předpokládali, že „ženy nepracují“, a činnosti v domácnosti byly klasifikovány jako „volný čas“. Domácnost byla považována za jednu jednotku (jeden celek reprezentovaný mužskou „hlavou rodiny“).

Rozvoj ekonomie nové domácnosti, včetně prací Garyho Beckera, hrál významnou roli v zavedení genderové perspektivy do ekonomických analýz v mikrorovině a mezorovině. Tento přístup se však ocital v pasti omezení neoklasického modelu. Sloužil k racionalizaci, nikoli k prozkoumání témat, která jsou z feministické a genderové perspektivy ústřední, například druhořadý status žen na trhu práce, jejich finanční závislost na mužích a mocensky asymetrické vztahy uvnitř domácnosti.

V 80. letech začaly feministické ekonomky zpochybňovat definici, nástroje a metodologii ekonomie hlavního proudu, včetně ideje *homo economicus*. Zavedly zásadní rozlišení mezi pohlavím (biologické odlišnosti) a genderem (sociální odlišnosti) a tvrdily, že hladké fungování trhu závisí na sociální reprodukci a netržních činnostech, které by tudíž měly být zahrnuty do ekonomie. Tyto přístupy byly shrnuty ve sborníku *Beyond Economic Man: Feminist Theory and Economics* (Ferber, Nelson 1993).

Podobně, i když o něco později, se dostala genderová perspektiva do makroekonomie a rozvojové ekonomie. V pozdních 80. letech a v 90. letech se po aplikaci programů strukturálního přizpůsobení v Latinské Americe a dalších

rozvojových zemích nezpochybnitelně ukázalo genderové zatížení úsporných opatření. Na ženy v porovnání s muži dopadl disproporčně větší díl nákladů spojených s politikami přizpůsobení, které zahrnovaly škrty veřejných výdajů a v zaměstnávání, což dále zvýšilo ženskou neplacenou práci. Empirické studie byly doprovázeny teoretickými rozbory, které napadly neoliberální paradigma a zaměřily pozornost na roli genderově senzitivních analýz v mikrorovině, aby byl zajištěn udržitelný rozvoj a růst (Beneria 1995; Beneria, Feldman 1992; Elson 1993; Cagatay, Elson, Grown 1995).

Na začátku 90. let se feministická ekonomie objevila jako organizovaná vědecká oblast s řadou knih a článků, společně s diskusemi a konferencemi. V roce 1992 byla založena Mezinárodní asociace feministické ekonomie (*International Association of Feminist Economics*, IAFFE) a v roce 1995 následoval její časopis *Feministická ekonomie* (*Feminist Economics*, Strassmann 1995). Nová vědecká oblast byla poprvé popsána v časopise Americké ekonomické asociace (*Journal of The American Economic Association*) v roce 1995 (Nelson 1995). Encyklopedie feministické ekonomie byla vydána v roce 1999 (Peterson, Lewis 1999). Rozvoj feministické ekonomie byl představen v mnoha studiích, včetně nedávno vydané knihy *Harvesting Feminist Knowledge for Public Policy*, která shrnuje doporučení politických opatření na základě poznatků feministické ekonomie (Jain, Elson 2011).

Dnes je feministická ekonomie uznána jako součást ekonomie, jak dokládá například *The New Palgrave Dictionary of Economics* (Nelson 2005, heslo „Feminist Economics“). Zahrnuje široké spektrum oborových perspektiv, včetně mikroekonomie, makroekonomie, historie a filosofie a další témata (protínání genderu, rasy, třídy a sexuální orientace) v národním i mezinárodním kontextu. Mezi hlavní oblasti výzkumu patří práce, domácnost, péče, neplacená práce, rozvoj, globalizace, makroekonomie a národní rozpočty. Na základě těchto výzkumů je formována nová perspektiva pro rozvoj a měřítko rozvoje, která posunuje důraz od hrubého domácího produktu k rozvoji lidského blahobytu, schopnosti a možností volby a k významu investic do sociální infrastruktury udržitelného rozvoje a péče.

Zuzana Uhde a Alena Křížková: Pracovala jste v různých institucích OSN a jako expertní poradkyně pro mezinárodní agentury. Můžete nám říci, co jste si odnesla ze své zkušenosti prosazování genderových témat v OSN a jiných nadnárodních orgánech?

Ewa Rumińska-Zimny: OSN má za sebou působivou cestu celosvětové podpory genderové rovnosti. To je jedna z jejích stěžejních hodnot v rámci lidských práv. Podobně tomu tak je u jiných organizací – například Evropské unie. *Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen* (CEDAW), která byla ratifikována většinou zemí na světě (187 z 197), umožnila významný pokrok (pouze sedm zemí ji neratifikovalo: USA, Súdán, Jižní Súdán, Somálsko, Írán a dva malé státy v Tichém oceánu – Palau a Tonga).

Nicméně je nutné uvést, že OSN nyní nemá vůči členským státům nadnárodní moc. Je to mezistátní organizace, která představuje platformu pro dialog a nacházení konsenzu. Rozhodnutí jsou činěna jednotlivými zeměmi a progresivní opatření nejsou vždy přijata. To je pro mnoho feministických aktivistek a aktivistů často frustrující.

Role OSN se tak týká primárně zvyšování povědomí, iniciace výzkumu orientovaného na politiky a analýz vývoje politik, advokačních mechanismů, monitorování pokroku a poskytování technické podpory členským státům.

Ekonomické otázky jsou pro OSN jedny z hlavních a zasahují do všech jejích aktivit. Od samého začátku se rozvíjela úzká spolupráce mezi feministickými ekonomkami a OSN. Řada programů OSN, které se týkaly například role žen v rozvoji, feminizace pracovní síly v kontextu vertikální a horizontální segregace, dopadů globalizace, důsledků liberalizace, mzdových rozdílů, hodnoty neplacené práce nebo přístupu k sociální podpoře, vycházela z expertiz feministické ekonomie. OSN a feministické ekonomky měly stejný cíl – genderovou rovnost ve všech oblastech života společnosti. *Světová zpráva o roli žen v rozvoji* se v roce 2009 zaměřila na přístup žen k ekonomickým zdrojům, včetně půdy, vlastnictví a finančních zdrojů.¹ Byl to velmi aktuální příspěvek k analýze současné finanční a ekonomické krize.

Zuzana Uhde a Alena Křížková: Současná ekonomická krize je jedním z nejnaléhavějších témat v Evropské unii. Jak můžeme analyzovat krizi z perspektivy feministické ekonomie? A co by podle Vás z této perspektivy mělo být adekvátní odpovědí na současnou situaci?

Ewa Rumińska-Zimny: Dopady krize na ženy musejí být analyzovány v kontextu negativních důsledků úsporných opatření. Současná zpráva EU o dopadech ekonomické situace na postavení žen a mužů a na politiky genderové rovnosti (European Commission 2013) upozorňuje na to, že újm, které se dotýkají žen, vyplývají ze snižování veřejných výdajů na péči o děti a sociální dávky (např. mateřský příspěvek, rodinné přídatky atd.), dále ze snížení nebo zakonzervování zaměstnávání ve veřejném sektoru, ve kterém pracuje mnoho žen, a z důchodových reforem (posouvání důchodového věku apod.). Přinejmenším v první fázi krize se zdálo, že ženská pracovní místa jsou více chráněna než pracovní místa mužů kvůli silnému dopadu krize na průmyslové oblasti, v nichž převládají muži, jako je například automobilový průmysl a stavebnictví. Ačkoli zpočátku nebyl sektor služeb, ve kterém převládají ženy, zasažen, nyní se to s pokračující krizí mění.

Nejvíce znepokojivé je to, že protikrizová opatření vycházející z rozhodnutí a opatření na evropské úrovni jsou založena na úsporných politikách a omezování výdajů. Můžeme očekávat, že tlak na veřejné finance bude pokračovat i poté, co se země opět dostanou do fáze ekonomického růstu (pro rok 2014 je růst většiny zemí EU očekáván menší než 1 %).

To je důvod, proč feministické ekonomky vybízejí ke změ-

ně přístupu protikrizových politik, k tomu, aby přestaly být škrtnuty veřejné výdaje, a k zaměření se na investice do sociální infrastruktury (včetně péče o děti), což by podpořilo vytváření pracovních míst a podnítilo poptávku. Volají po zapojení genderové perspektivy do ozdravných modelů, které poskytnou alternativu k modelům založeným na úsporných opatřeních. Dále volají po nastavení genderové senzitivního rámce politik a rozvojové agendy, který by redefinoval ekonomické priority.

Ipek Illkaracan, feministická ekonomka z Turecka, formuluje klíčové prvky nového řádu, který by do ekonomiky včlenil náklady na péči (neplacenou), odstranil genderové nerovnosti a nerovnosti založené na dalších charakteristikách, a redefinoval by priority tak, aby bylo pečování upřednostněno před spotřebou. Čtyři pilíře tzv. *fialové ekonomiky* (*Purple Economy*) – což je paralela k *zelené ekonomice* (*Green Economy*) – by měly být následující: 1. sociální infrastruktura univerzálního zajištění péče; 2. nastavení práce, které umožní rovnováhu pracovního a soukromého života; 3. veřejné politiky odpovídající potřebám venkovských společenství; 4. regulace makroekonomického prostředí (Illkaracan 2013).

Zuzana Uhde a Alena Křížková: Ekonomická krize měla odlišné dopady v jednotlivých geopolitických regionech. Zároveň platí, že dopady ekonomické krize a úsporných opatření, která jsou přijímána v reakci na ekonomickou recesi, mají genderové specifické dopady. Vaše zkušenost života a práce v Polsku Vám umožnila z blízka sledovat vývoj v regionu bývalého východního bloku. Region střední Evropy je nyní součástí EU, ale uvnitř EU stále existují podstatné nerovnosti. Vidíte nějaké specifické výzvy, před kterými v období krize stojí země střední Evropy, případně, jak se tyto výzvy promítají do úsilí o genderovou rovnost?

Ewa Rumińska-Zimny: Důsledky krize a úsporných opatření, které byly ústředním prvkem odpovědi na krizi, dopadly negativněji na ženy v zemích střední Evropy v porovnání s většinou zemí EU (s výjimkou zemí jako Španělsko a Řecko). Je to dáno přinejmenším třemi důvody. 1. Sociální infrastruktura v oblasti péče o děti a péče o starší je v těchto zemích, zejména v Polsku, na nejnižší úrovni v EU. V situaci, kdy mělo dojít k jejímu posílení, vedla úsporná opatření a škrty sociálních výdajů už nyní ke zvýšení chudoby dětí, což souvisí také s chudobou žen a chudobou rodin, zejména velkých rodin s více než třemi dětmi. 2. Ve všech stře-doevropských zemích je nezaměstnanost žen, včetně dlouhodobé nezaměstnanosti, stále vyšší než nezaměstnanost mužů. Přístup žen k zaměstnání je obtížný v každém věku (také kvůli diskriminaci žen jako „dražší“ pracovní síly) a to se odráží v nízké míře ekonomické aktivity a zaměstnanosti žen, která je nejnižší ze zemí EU-28. 3. Hospodářské politiky jsou genderově slepé a vycházejí z tradičního pohledu na roli žen ve společnosti. Podíl žen v parlamentech a rozhodovacích orgánech je nízký a ženské hnutí je slabé, s vý-

jimkou Polska, kde nabývá na síle Kongres žen, založený v roce 2009, jako zastřešující sociální hnutí působící na politické úrovni.² Do budoucna tedy můžeme očekávat pozitivnější vývoj.

Výzvy jsou tudíž ještě viditelnější a naléhavější v zemích střední Evropy. Potřeba opuštění úsporných opatření a nastavení modelu genderově senzitivního rozvoje je dále podpořena demografickými argumenty. Ženy v těchto zemích mají jednu z nejnižších měr porodnosti nejen v EU-28, ale také celosvětově. To je politický a ekonomický problém, protože ovlivňuje budoucí pracovní sílu a rozpočtové ekvilibrium, neboť stoupá podíl důchodových výdajů a výdajů na zdravotnictví a péči o starší na jedné straně a snižují se daně na straně druhé. Tyto otázky musejí být řešeny nyní, protože na obrácení demografických trendů je potřeba čas (na to, aby se z dítěte stal pracovník, je jednoduše potřeba čas).

Zuzana Uhde a Alena Křížková: Už v průběhu období lisabonské strategie pro období 2000–2010 se genderová rovnost stala horizontálním tématem v porovnání s dřívějším přístupem k genderové rovnosti jako k explicitnímu politickému cíli. Institucionální závazky genderové rovnosti byly také oslabeny. Myslíte si, že bylo možné tomuto vývoji předejít, a pokud ano, jak? Co si z toho můžeme odnést do budoucna?

Ewa Rumińska-Zimny: Genderová architektura EU je pozoruhodná, zahrnuje tlak na přijetí progresivní genderové legislativy (podmínka členství v EU), směrnice, genderový mainstreaming jako nástroj zapojení genderové perspektivy do všech strategií, akcí a opatření. Nepochybně přispěla k pokroku v nových členských státech. Existuje ale nesoulad mezi stavem *de iure* a praktickým vlivem této architektury na pozitivní změny na národní úrovni. Může to být vysvětleno tím, že EU je ve skutečnosti „neoliberální projekt“, jak tvrdí profesorka Sylvia Walby. Zaměřuje se na vytváření společného trhu zboží, služeb a kapitálu. EU má proto v této oblasti rozhodovací pravomoc a účinné nástroje pro prosazení ekonomických opatření prostřednictvím tržní a monetární politiky a konkurenčních opatření.

Neekonomické otázky, jako jsou lidská práva, genderová rovnost a sociální otázky, stojí mimo ekonomické mechanismy EU. Rozhodovací moc stejně jako nástroje implementace zůstávají stále na národní úrovni i přes snahy koordinovat národní politiky pomocí tzv. měkkých opatření, založených na podávání pravidelných zpráv a neformálním tlaku. Krize ukázala význam koordinace sociální politiky. Například monetární unie není efektivní bez fiskální unie. Zatím ale státy nejsou připraveny vzdát se rozhodování v této oblasti a mezi jednotlivými zeměmi existují velké rozdíly v sociálním a daňovém systému a v úrovni solidarity.

To znamená, že EU nemá mechanismy k prosazení progresivních politik a opatření genderové rovnosti v členských

státech. Ovšem jednotlivé státy musejí přijmout evropské směrnice týkající se genderové rovnosti, například v oblastech zaměstnanosti ve vztahu k cíli zvýšení zaměstnanosti žen (lisabonská strategie) nebo v oblasti infrastruktury péče o děti (tzv. barcelonské cíle). Země mají ale velký manévrovací prostor, jak a pomocí jakých politických opatření budou uplatňovat opatření genderové rovnosti, včetně směrnic. Brusel rozhodně nesdílí pohled feministické ekonomie. I kdybychom předpokládali tzv. politickou vůli v nejvyšších patrech rozhodovacích orgánů EU, tyto orgány pracují s ekonomikou hlavního proudu. A jak jsem již uvedla, genderová zatížení, která jsou vlastní tomuto přístupu k ekonomii, vytvářejí vnitřní bariéry pokroku v oblasti genderové rovnosti. Poučením z minulosti je toto: aby bylo možné dosáhnout reálného pokroku v oblasti genderové rovnosti, je nutné, aby se ekonomie hlavního proudu a její modely otevřely přístupu feministické ekonomie a feministickému myšlení, a současně, abychom dostali Evropu z krize na cestu udržitelného rozvoje.

Literatura

- Beneria, L. 1995. „Towards a greater integration of Gender in Economics.“ *World Development*, Vol. 23, No. 11: 1839–1850.
- Beneria, L., Feldman, S. (eds.). 1992. *Unequal Burden: Economic Crises, Persistent Poverty, and Women's Work*. Boulder: Westview Press.
- Cagatay, N., Elson, D., Grown, C. (eds.). 1995. „Gender, Adjustment and Macroeconomics.“ (Special issue). *World Development*, Vol. 23, No. 11: 1827–2017.
- Elson, D. 1993. „Gender-aware analysis and development economics.“ *Journal of International Development*, Vol. 5, No. 2: 237–247, <http://dx.doi.org/10.1002/jid.3380050214>.
- Elson, D., Cagatay, N. 2000. „The Social Content of Macroeconomic Policies.“ *World Development*, Vol. 28, No. 7: 1347–1378.
- European Commission. 2013. *The impact of the economic crisis on the situation of women and men and on gender equality policies*. [online]. [cit. 10. 11. 2014]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/130410_crisis_report_en.pdf>.
- Ferber, M. A., Nelson, J. A. (eds.). 1993. *Beyond Economic Man: Feminist Theory and Economics*. Chicago, London: University of Chicago Press.
- Illkaracan, I. 2013. „The Purple Economy: A Call for a New Economic Order Beyond the Green.“ Pp. 32–37 in Röhr, U., Heemstra, C. van (eds.). *Sustainable Economy and Green Growth: Who Cares?* Berlin: LIFE e.V./German Federal Ministry for the Environment.
- Jain, D., Elson, D. (eds.). 2011. *Harvesting Feminist Knowledge for Public Policy: Rebuilding Progress*. New Delhi, London: Sage.
- Nelson, J. A. 1995. „Feminism and economics.“ *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 9, No. 2: 131–148.

- Nelson, J. A. 2005. „Feminist Economics.“ In *The New Palgrave Dictionary of Economics*. London, New York: Palgrave Macmillan.
- Peterson, J., Lewis, M. (eds.). 1999. *The Elgar Companion to Feminist Economics*. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Strassmann, D. 1995. „Editorial: Creating a Forum for Feminist Economic Inquiry.“ *Feminist Economics*, Vol. 1, No. 1: 1–5.
- UN Women. 2009. *World Survey on the Role of Women in Development*. [online]. [cit. 10. 11. 2014]. Dostupné z: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/ws2009>>.

Překlad © Zuzana Uhde, 2014

© Ewa Rumińska-Zimny, Zuzana Uhde, Alena Křížková, 2014

© Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

Poznámky

1 World Survey on the Role of Women in Development ke stažení z: <http://www.un.org/womenwatch/daw/ws2009>.

2 <http://www.kongreskobiet.pl/en-EN/>.

Hašková, Hana (ed.), Marta Vohlídalová, Hana Maříková, Radka Dudová, Zuzana Uhde, Alena Křížková a Lenka Formánková. 2014.
***Vlastní cestou? Životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Praha: SLON.**

Kniha zkoumá proměny a různorodost současných uspořádání partnerství a rodiny a toho, jak lidé kombinují pracovní a soukromý život, a jaká nerovně rozložená rizika z toho vyplývají. Autorky postupují od teoretického a metodologického ukotvení výzkumu životních drah, pokračují analýzou mezigeneračních a meziskupinových rozdílů ve vybraných doménách životních drah až k hloubkovým analýzám životních trajektorií a zkušeností vybraných skupin. Kniha tak podává interpretaci osamostatnění se od rodičů, partnerských tranzicí, nově se prosazujících forem partnerského soužití i kombinování práce a soukromého života. Na pozadí těchto fenoménů se autorky zaměřují například na zkušenost s chudobou, migrací, péčí o stárnoucí rodiče či s dopady současné ekonomické krize. Jednotlivé kapitoly představují ucelené studie, které lze číst samostatně. Zároveň celou knihu spojuje téma prolínání a proměn soukromého a pracovního života a rizik, jimž jednotlivci v této souvislosti čelí. Autorský tým tvoří členky oddělení Gender & sociologie Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i., které rozvíjejí sociologii soukromého života a pracovních vztahů a sociální a feministickou kritiku.